

העזרה מהסוגיא

בבא מציעא פב. - פו:

פרשת בהר ה'תשפ"ד

דף פב

◆ **שומר אבידה** - לרבה נחשב שומר חנם, לרב יוסף נחשב שומר שכר^א.

◆ **המלווה על המשכון:**

• גדר חיוב המלווה:

○ הלווה מעות:

▪ בשעת הלוואה:

• מלווה על פה - לרבי אליעזר נחשב כשומר חנם, לרבי עקיבא נחשב כשומר שכר^ב.

• מלווה בשטר:

○ לרש"י - נחשב כשומר שכר^ג.

הערות

א הגמ' מבארת שהטעם של רב יוסף ששומר אבידה נחשב שומר שכר, כיון שהשומר מקיים מצוה בשמירה, וממילא השומר נפטר מלתת פרוטה לעני מדין 'עוסק במצוה פטור מהמצוה', ונמצא שהשומר מרויח על ידי השמירה פרוטה ונחשב שומר שכר.

ב הגמ' בביאור הראשון מבארת שהטעם של רבי עקיבא שהמלווה על המשכון נחשב כשומר שכר, משום שסובר כדברי שמואל שהמלווה את חבירו אלף זוז על המשכון ואבד המשכון למרות שהמשכון שווה פחות מאלף זוז המלווה הפסיד את החוב, ורש"י מבאר שרבי אליעזר חולק באופן שהמשכון שווה פחות משיעור החוב משום שהמלווה תופס את החוב ל'זכרון דברים', אבל באופן שהמשכון שווה כשיעור החוב והמלווה תופס את החוב בשביל לגבות ממנו רבי אליעזר מודה שנחשב כשומר שכר. אמנם תוס' מבארים שרבי אליעזר חולק בין באופן שהמשכון שווה כשיעור החוב ובין באופן שהמשכון שווה פחות משיעור החוב, משום שרבי אליעזר חולק על עיקר דברי שמואל.

הגמ' בביאור השני תולה את המחלוקת התנאים של רבי אליעזר ורבי עקיבא במחלוקת של רבה ורב יוסף בדיון שומר אבידה, משום שלפי רב יוסף ששומר אבידה נחשב לשומר שכר מחמת המצוה גם המלווה על המשכון נחשב לשומר שכר מחמת המצוה, ולפי רבה ששומר אבידה לא נחשב לשומר שכר מחמת המצוה גם המלווה על המשכון לא נחשב לשומר שכר. והגמ' דוחה שרב יוסף מבאר שמחלוקת התנאים נאמרה באופן שהמלווה משתמש במשכון ומנכה את דמי השימוש מהחוב, שלפי רבי אליעזר המלווה מכוון להנאתו ולכן לא נחשב שומר שכר, ולפי רבי עקיבא נחשב שעושה מצוה ולכן נחשב לשומר שכר, אבל באופן שהמלווה לא משתמש במשכון לכו"ע נחשב לשומר שכר מחמת המצוה.

רש"י מבאר שלפי דעת רבה צריך לומר שנחלקו התנאים האם מלווה על המשכון נחשב לשומר שכר מחמת המצוה, ונמצא שדינו של רבה תלוי במחלוקת תנאים, אמנם תוס' מבארים שרבה יבאר את המחלוקת של התנאים כדעת שמואל, ונמצא שהדין של רבה לא תלוי במחלוקת תנאים.

ג רש"י מבאר שהסיבה שבמלווה בשטר נחשב לשומר שכר, משום שבאופן זה ודאי המלווה לא נטל את המשכון ל'זכרון דברים', שהרי על ידי השטר הלווה לא יכול לכפור, אלא המלווה נטל את המשכון לגבות ממנו את החוב.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

○ לתוס' - הדין כמו במלוה על פה.

▪ שלא בשעת הלואה - לרש"י חייב אפילו באונסים, לתוס' נחשב כשומר שכר^ד.

○ הלווהו פירות - נחשב כשומר שכר משום שנהנה שהפירות שלו לא הרקיבו.

• דיני ההלואה באופן שהמשכון לא נמצא (בפשיעה או בגניבה ואבידה לפי הצד שנחשב לשומר שכר או באונס לפי הצד שחייב באונס):

○ באופן שהמשכון שווה כשיעור החוב - המלוה הפסיד את ההלוואה.

○ באופן שהמשכון שווה פחות משיעור החוב:

▪ באופן שהמלוה פירש שמקבל אחריות על המשכון שבאופן שהמשכון יאבד יפסיד מההלוואה את שווי המשכון - המלוה הפסיד כנגד המשכון.

▪ באופן שהמלוה לא פירש:

• לרש"י - לשמואל המלוה הפסיד את כל ההלוואה, ויש אמוראים שסוברים שהמלוה הפסיד כנגד המשכון.

• לר"ח - המלוה הפסיד כנגד המשכון.

▪ באופן שהמלוה פירש שמקבל עליו אחריות שבאופן שהמשכון יאבד יפסיד את כל החוב:

• לרש"י - המלוה הפסיד את כל ההלוואה.

• לר"ח - לשמואל המלוה הפסיד את כל ההלוואה, ויש אמוראים שסוברים שהמלוה הפסיד כנגד המשכון^ה.

◆ אדם שהעביר חבית ממקום למקום ונתקל והחבית נשברה:

• האם המעביר את החבית חייב לשלם:

○ לרבי מאיר - פטור^ו.

○ לרבי יהודה:

▪ באופן שהעביר את החבית בחינם - פטור.

▪ באופן שהעביר את החבית בשכר - חייב^ז.

○ לרבי אליעזר:

▪ באופן שנתקל במקום מדרון:

• באופן שהעביר את החבית בחינם - פטור.

• באופן שהעביר את החבית בשכר - חייב.

▪ באופן שנתקל במקום שאין בו מדרון - חייב.

✽ הערות ✽

ד הגמ' מבארת שבמשכון שלא בשעת הלואה 'בעל חוב קונה משכון', ורש"י סובר שחייב אפילו באונסים, ותוס' סוברים שלא חייב באונסים אלא חייב בגניבה ואבידה משום שיש למלוה הנאה שיכול לקדש אשה במשכון.

ה תוס' מבארים שהטעם של שאר האמוראים שחולקים על דעת שמואל לפי ר"ח משום שסוברים שנחשב ל'אסמכתא'.

ו הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים בביאור דעת רבי מאיר: לרב אלעזר רבי מאיר סובר שנתקל אנוס ולכן בין באופן שהעביר את החבית בחינם ובין באופן שהעביר את החבית בשכר פטור, לרבי חייא בר אבא סובר שנתקל פושע, ומעיקר הדין בין באופן שהעביר את החבית בחינם ובין באופן שהעביר את החבית בשכר חייב, אלא שחכמים תיקנו שיהיה פטור כדי שאנשים לא ימנעו מלהעביר חבית ממקום למקום.

תוס' מוסיפים שיש נפק"מ בין האמוראים באופן שהמעביר את החבית פושע יותר מהמנהג ולכן נתקל: לרב אלעזר חייב כיון שלא נחשב אנוס, ולרבי חייא בר אבא פטור כיון שחכמים פטרו אפילו באופן זה, ורק באופן ששבר את החבית בכוונה חייב.

הגמ' מוסיפה שלמרות שלפי רב אלעזר דעת התנא של המשנה שלנו בדעת רבי מאיר שנתקל אנוס, מ"מ התנא של המשנה בבבא קמא [כח א] סובר בדעת רבי מאיר שנתקל פושע.

ז הגמ' מבארת שרבי יהודה סובר ש'נתקל' נחשב אנוס כעין גניבה, ולכן באופן שהעביר את החבית בחינם פטור וכדין שומר חינם שפטור בגניבה, ובאופן שהעביר את החבית בשכר חייב וכדין שומר שכר שחייב בגניבה.

תוס' מוסיפים שבאופן שהעביר את החבית בחינם אינו חייב מדין 'אדם המזיק', משום שאדם המזיק פטור באונס שהוא כעין גניבה וחייב באונס שהוא כעין אבידה.

- באופן שהמעביר את החבית פטור האם צריך להביא עדים כל כך או שיכול להשבע:
 - באופן שלא מצויים עדים - יכול להביא עדים או להשבע.
 - באופן שמצויים עדים - לאיסי צריך להביא עדים ולא יכול להשבע, לרבי מאיר יכול להביא עדים או להשבעי.

פרק שביעי

דף פג - פו

◆ דיני שכירות פועל:

- השוכר פועל והוסיף לו בשכרו - בעל הבית אינו יכול לטעון שהוסיף את השכר על דעת שהפועל יתחיל לעבוד יותר מוקדם משאר הפועלים או יגמור לעבוד יותר מאוחר משאר הפועלים, משום שהפועל יכול לטעון שבעל הבית הוסיף לו שכר על דעת שיעשה עבודה יותר טובה.
- זמן המלאכה של פועל:
 - לרש"י - הפועל יוצא מביתו לשדה בזמן נץ החמה, וחוזר מהשדה לביתו בזמן צאת הכוכבים^ט.
 - לר"ח - הפועל יוצא מביתו לשדה בזמן עלות השחר, וחוזר מהשדה לביתו לפני זמן צאת הכוכבים שיספיק להגיע לביתו בזמן צאת הכוכבים^י.
- חיוב מזונות:
 - באופן ששכר את הפועל בסתמא - צריך לתת לו מזונות כפי מנהג המקום.
 - באופן שבשעת השכירות סיכם שיתן לו מזונות:
 - לת"ק - צריך לתת לו מזונות כמו הסעודה של אברהם אבינו.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - צריך לתת לו מזונות כפי מנהג המקום.

✽ הערות ✽

- ח בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהמעביר את החבית יכול להשבע, נוסח השבועה הוא שלא פשע בחבית, אמנם לדעת רבי מאיר אליבא דרבי חייא בר אבא נוסח השבועה שלא שבר את החבית בכוונה (כיון שרבי מאיר אליבא דרבי חייא בר אבא סובר שהמעביר פטור אפילו באופן שפשע, וכפי שהתבאר לעיל להס'י).
- ט רש"י מבאר שזמן המלאכה של פועל הוא מהנץ החמה עד צאת הכוכבים דכתיב 'תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב', וההליכה מביתו לשדה נחשבת כחלק מהמלאכה כיון שהיא לצורך בעל הבית, ולכן היא נכללת בזמן המלאכה. אבל החזרה מהשדה לביתו לא נחשבת חלק מהמלאכה, כיון שהיא לצורך עצמו, ולכן היא לא נכללת בזמן המלאכה.
- י תוס' מבארים שרבינו חננאל מודה שמעיקר הדין הפועל יוצא מביתו לשדה בזמן נץ החמה וחוזר מהשדה לביתו בזמן צאת הכוכבים, אמנם הפועלים שינו מנהג זה והתחילו להקדים ולצאת בזמן עלות השחר, כדי שיוכלו לחזור מהשדה לפני זמן צאת הכוכבים.